

*Н. І. Петренко, канд. екон. наук, доц.,
Житомирський державний технологічний університет*

ВПЛИВ СУТНОСТІ КАПІТАЛУ НА ТЕОРІЮ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Історично склалося так, що поняття капіталу є неоднозначним і має багато варіантів свого трактування. З точки зору економістів капітал розглядається як актив, і серед вчених, які досліджували даний об'єкт, найчастіше зустрічається його ототожнення з багатством, грошима, засобами виробництва, майном або ж з одним із факторів виробництва. Тоді як з облікової точки зору "капітал" розглядається як пасив, тобто як джерело утворення того активу, який мають на увазі економісти.

Дослідження лише дванадцяти наукових джерел (авторами яких є провідні вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як А. А. Благодатин, І. А. Бланк, Л. Г. Вознюк, Т. В. Давидюк, Дитер Хан, А. Г. Загородній, Г. А. Козлова, Т. Н. Кондратова, М. Ю. Медведєв, С. В. Мочерний, В. Юровицький, І. Й. Яремко та ін.) дало змогу виявити більше вісімдесяти видів капіталу, що відразу ж зумовлює потребу у більш глибокому та детальному вивченні даного питання. У зв'язку з такою кількістю видів капіталу до цього часу відсутні однозначні підходи щодо об'єктів та предмета бухгалтерського обліку.

Досить важливим моментом у вивченні капіталу є визначення його складових та джерел утворення. Якщо на даний час з визначенням складових капіталу проблем майже немає і вони чітко прописані в активі балансу (наприклад, будівлі і споруди, машини і обладнання, грошові кошти тощо), то з визначенням джерел його утворення все набагато складніше: існує ціла низка проблем як юридичного, так і облікового характеру. Капітал до внесення у підприємство належить конкретній особі або ж групі осіб, тоді ж як відразу після реєстрації цього капіталу він автоматично стає власністю підприємства і набуває майнового вираження. Таким чином, капітал має подвійну природу: з бухгалтерської точки зору, капітал розглядається в пасиві і засвідчує лише право власності на майно або, іншими словами, на актив, що вноситься до підприємства. Тобто при виході когось з учасників він має право вимагати повернення тієї частини майна, що належить йому на правах власності і чітко зафіксована у відповідних установчих документах.

Вітчизняний План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій у класі четвертому налічує лише сім видів капіталу. Це свідчить про те, що теперішній План рахунків не задовольняє потреби бухгалтерів для облікового відображення руху капіталу. Разом з тим виникає потреба у систематизації та групуванні певних видів капіталу. Наприклад, підвиди власного капіталу, що визнані на сьогодні, не здатні забезпечити максимально ефективне функціонування підприємства. Так, наявність

амортизаційних відрахувань на підприємстві при відсутності амортизаційного капіталу призводить лише до збільшення витрат підприємства, а повинно забезпечити подальше оновлення основних засобів, і коли відбувається остаточне їх зношення, підприємство не в змозі придбати новий об'єкт за рахунок попередньо нарахованої амортизації. Тобто актуальним сьогодні є більш детальне дослідження такого виду капіталу як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Досить важливим видом капіталом вважаємо людський, який відіграє велику роль при створенні нової вартості, і врахування його є необхідною умовою роботи будь-якого підприємства. Проте існує проблема у достовірній та об'єктивній його оцінці, оскільки даний вид капіталу не можна виміряти вартістю майна або ж будь-якою іншою матеріальною формою, і його розмір залежить від цілої низки нематеріальних факторів.

Таким чином, у бухгалтерському обліку існує проблема у частині визначення поняття “капітал” та його видів як об'єктів обліку. За своєю сутністю капітал має подвійну природу: в активі відображаються його складові, в пасиві, з бухгалтерської точки зору, вони закріплюються у єдиному грошовому вираженні.

Петренко, Н.І. Вплив сутності капіталу на теорію бухгалтерського обліку [Текст] / Н.І. Петренко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник тез доповідей XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції (27–28 жовтня 2011 р.): у 2 т. – Суми: УАБС НБУ, 2011. – Т.1. – С. 64-66.